

УДК 340.13

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.23>**Кирило Сергєєв,**

здобувач кафедри теорії та історії держави і права

Інституту політології та права

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,

адвокат, директор Адвокатського бюро «Сергєєв та партнери»

ВИМОГИ ДО ЗАКОНОДАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕПОХУ ГІПЕРДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Висока динаміка розвитку інформаційних технологій сприяє формуванню революційно нової структури соціальної організації, що змінила звичний порядок відносин. Сучасний законодавець вимушений враховувати новітні інструменти соціального діалогу, де закон припинив бути єдиною подією правового характеру, що примушує людей у різних локаціях держави до однакового правила поведінки. Це реальність, де соціальна група здатна самостійно узгоджувати форму комунікації для набуття бажаного результату в реальному часі і глобальному просторі; де правовідносини можуть змінюватись швидше за процедуру прийняття акта, а програмний код може виключати потребу державного примусу, створюючи єдино можливий алгоритм правовідносин, порушити який суб'єкти просто не здатні. У таких умовах створення якісного закону неможливе без детального дослідження трансформації цих соціальних явищ як факторів впливу на порядок реалізації законодавчої діяльності.

У статті держава розглядається як одна з найскладніших соціальних систем, яка за допомогою централізованого управління спрямована на координацію членів суспільства між собою для забезпечення їхньої життєдіяльності. А система законодавства досліджується в аспекті її здатності створювати структуру суспільної організації на певній території – мережу комунікацій індивідів та різних форм їх об'єднань, яка у складній послідовності причинно-наслідкових зв'язків забезпечує здатність кожної окремої особи до реалізації власного потенціалу.

З цих фундаментальних позицій розглядаються фактори суспільної організації постіндустріального соціуму у їх впливі на законодавчу діяльність.

Особливу роль у таких інструментах відіграла поява фактору глобального форуму – здатності до колективного діалогу в реальному часі і глобальному просторі – інструмента комунікації, що дозволяє соціальній групі самостійно впроваджувати новітні правила поведінки поза волею держави і якому немає аналогів у попередні епохи існування людства.

Іншим фактором стала надмірна динаміка змін подій у часі, що є вкрай важливим для законодавчої діяльності, сутність якої полягає у формуванні правил у майбутньому та їх тривале застосування.

Фактор ускладнення систем став причиною зниження якості законодавства. Все, що здається очевидним нині, є гарантовано помилковими припущеннями, встановлення ж істинних причин проблеми, що потребує законодавчого регулювання, можливе виключно за умови якісного дослідження системи комунікацій регульованої сфери відносин.

Законодавча діяльність спрямована на формування системи послідовних зв'язків комунікацій суспільної групи, наслідком яких стає досягнення результату у вигляді змін суспільного, політичного, державного, соціального ладу. В умовах динамічного розвитку інформаційних технологій перед порядком реалізації законодавчої діяльності постали нові вимоги – зменшення часу на прийняття закону, підвищення рівня компетенції законодавця, технологізація законодавчого процесу.

Ключові слова: законодавча діяльність, інформаційні технології, інформаційне суспільство, глобальний форум.

Постановка проблеми. Наша сучасність, сформована динамічним розвитком інформаційних технологій, стала новою епохою еволюції людської цивілізації, радикально змінивши фундаментальні елементи структури суспільної організації, які тисячі років незмінно були притаманні людству.

Обмежуючи дослідження вузьким напрямом – законодавчою діяльністю як вольовою дією людей зі створення закону, можна побачити високий рівень причинної залежності від наявних інструментів інформаційної комунікації таких факторів, як якість закону, правозастосування і правореалізація. Сучасний

закон регулює правовідносини в революційно новому суспільстві, аналогів якому не було у всесвітній історії. Це нові форми соціальної комунікації та конкуренції, нова правова реальність, де суспільна група, тисячі учасників якої перебувають у різних локаціях, за сотні кілометрів один від одного, тепер здатні узгодити правила поведінки в реальному часі поза волею держави і застосувати або змінити його швидше, ніж парламент здатен розглянути проект закону. Це нові вимоги й основи законодавчої діяльності, врахування яких має значний вплив на якість прийнятого акта й умови його реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Законом держава регулює суспільні правовідносини, формуючи єдину систему комунікації індивідів. Ця стаття спрямована на дослідження зміни суспільних трансформацій в умовах розвитку інформаційних технологій як фактору, що має фундаментальний вплив на якість системи законодавства та висуває новітні вимоги до порядку реалізації законодавчої діяльності. Першорядне значення в дослідженні було надано теорії систем на основі праць Дж. Форрестера [3] та Ю. Сурмин [7]. Окрім того, було проаналізовано роботи О. Готько, О. Чайковської, Н. Наливайко [14] та С. Гуцу [11] стосовно юридичних аспектів регулювання правовідносин у мережі Інтернет та соціальних мережах. Як емпіричний приклад фундаментальності соціальних змін і складності їх правового регулювання у новітній період було взято явище криптовалют, яке детально проаналізовано такими авторами, як І. Момот, Ю. Момот, Д. Козенков. [8], І. Солошкіна [9], С. Ходакевич та С. Урванцева [18]. А в контексті впливу суб'єктивних психологічних факторів законотворця на якість закону на основі праць О. Дьоміна [2], П. Барковського [15], К. Ірха [16], Б. Кашнікова [17] було досліджено явище ідеологій у сучасному стані системи постіндустріальних відносин. Зазначені автори якісно розкрили теми своїх досліджень, але більшість уникали комплексного їх усвідомлення в контексті якісних показників законотворення.

Мета статті – через дослідження змін структури суспільної організації в умовах дії факторів динамічного розвитку інформаційних технологій сформулювати теоретичне обґрунтування новітніх вимог до законодавчої діяльності в напрямі підвищення якості закону.

Виклад основного матеріалу. Епоху інформаційного суспільства прийнято розглядати за наслідками: позитивними – вільний доступ до інформації, обмін науковими

даними, винаходи, що рятують життя; негативними – фінансування тероризму і наркотогівлі інструментами криптовалют, вплив на маси у політичній конкуренції засобами соціальних мереж. Але варто заглибитися в причини цих явищ, і нам відкривається набагато складніша модель соціальних відносин. Надмірно висока динаміка розвитку інформаційних технологій сприяє формуванню революційно нової структури соціальної організації, що змінила звичний порядок відносин. Сучасний законодавець вимушений враховувати новітні інструменти соціального діалогу, де закон припинив бути єдиною подією правового характеру, що примушує людей у різних локаціях держави до однакового правила поведінки. Це реальність, де соціальна група здатна самостійно узгоджувати форму комунікації для набуття бажаного результату в реальному часі і глобальному просторі; де правовідносини можуть змінюватись швидше за процедуру прийняття акта, а програмний код може виключати потребу державного примусу, створюючи єдино можливий алгоритм правовідносин, порушити який суб'єкти просто не здатні. У таких умовах створення якісного закону неможливе без детального дослідження трансформації цих соціальних явищ як факторів впливу на порядок реалізації законодавчої діяльності.

Держава – одна з найскладніших соціальних систем, яка за допомогою централізованого управління спрямована на координацію членів суспільства між собою для забезпечення їхньої життєдіяльності. Головним інструментом управління для держави є закон як обов'язкове до виконання зведення правил, за допомогою якого здійснюється управління кожним суспільством [1], правил поведінки, результатом реалізації яких є отримання бажаного блага, матеріального або нематеріального. Система законодавства, по суті, створює структуру суспільної організації на певній території – мережу комунікацій індивідів та різних форм їх об'єднань, яка у складній послідовності причинно-наслідкових зв'язків забезпечує здатність кожної окремої особи до реалізації власного потенціалу.

Закон – явище штучне! Він створений людьми в їхньому суб'єктивному сприйнятті дійсності. Відповідно, зміст закону та ефективність системи законодавства залежать від людських рис законодавця, які можна поділити на особисті та професійні. Перші характеризуються системою переконань щодо цілей реалізації політичної влади та застосованих методів. Такі цілі можуть бути продуктом релігійних вірувань, морально-етич-

них застережень або суб'єктивного аналізу подій об'єктивної дійсності, побудованого на висновках з індивідуального досвіду. Узагальненою формою особистих якостей суб'єкта політичного процесу є ідеологія. Саме в межах ідеологічного змісту, що складається з бажаного результату політичної діяльності та дозволених методів їх досягнення, законодавець розглядає мету, способи та засоби законодавчого регулювання. Це система ідей, гіпотез, концепцій, теорій, ідеалів, лозунгів, програм, в яких відбиваються сутнісні політичні й економічні інтереси соціальних спільнот і груп, їхні практичні позиції в політичній сфері по відношенню до інших спільнот, груп і держави, оцінка місця даних суб'єктів політики в реальному житті, а також їхніх поглядів на хід політичного розвитку і на відображення цього розвитку в політичних ідеологіях інших суб'єктів політики [2, с. 19]. Деталізація ж змісту закону залежить від рівня професійної компетенції законодавця – знання, досвіду, професійних вмій та навичок. Саме компетенція дозволяє оцінити причинно-наслідковий ланцюг комунікацій між змістом закону та його політичним результатом. Компетенція відрізняється не тільки особистими навичками фахівця, його здатністю до створення якісного продукту, але й можливістю оцінки компетенції оточуючих, дозволяючи залучати до виконання допоміжних завдань спеціалістів достатнього фахового рівня.

Інструментами закону держава лише регулює відносини стосовно явищ, які виникають поза його волею. Технології створюють об'єкти права, а інформаційні технології забезпечують обмін даними у їх оцінці та аналізі подій. Інформація являє собою основу, на базі якої приймаються рішення [3, с. 332]. Технології відкрили людству не просто інструмент для спілкування і розваги – це новий тип структури суспільства та порядку виникнення, зміни і припинення правил соціальної комунікації, забезпеченої системою законодавства. Зміни відносин власності та влади, впровадження ринкових механізмів зумовили зникнення старих і появу нових верств населення, збільшення вагомості нових соціальних груп, маргіналізацію низки соціальних прошарків, зміну способів поведінки і соціальних взаємодій [4, с. 41].

Наче у контрольованій атомній реакції роль правової науки зводиться до зіткнення інтересів двох індивідів, які, перетинаючись у послідовній конфігурації правил, створюють нову енергію у формі бажаного від правовідносин результату. У виробництві електрики зіткнення атомів є важливим, але

не остаточним результатом, за яким слідує серія інших послідовностей – формування пари, переробка її в електроенергію як нову матерію, заради якої здійснюється весь процес. Так само і в праві: виникнення правовідносин стає причиною для послідовної серії подій, що породжують результат у формі певного економічного, соціального, правового стану суспільної групи, які люди схильні характеризувати за узагальненим критерієм результату власного життя як погане або задовільне. Як ядерна фізика не здатна управляти кожним атомом окремо і контролює їх реакції, використовуючи загальні послідовності хімічних сполук і фізичних явищ, правова наука управляє приватним випадком за принципом «системи в системах», де конфігурація загального – системи – в алгоритмічній послідовності у часі й у просторі створює приватний випадок, спонукаючи індивіда до дій, результат яких стає причинами для народження нового загального – систем та результатів. У цьому кругообігу формується єдине загальне – структура соціальної організації суспільства – і єдине приватне – результат життя окремого індивіда, який досягається як мультифакторний наслідок двох складників: індивідуального (власної компетенції, досвіду, талантів, переконань тощо) та суспільного (здатності до реалізації індивідуального потенціалу у суспільній групі через вибудовану мережу соціальних комунікацій). Для досягнення такого результату значення набуває не тільки зміст правовідносин і його здатність породити очікувану «енергію», але й такі фактори впливу, як час, простір та послідовність. Під час круглого столу, де обговорювалась ініціатива створення в Україні Міністерства Ветеранів, один з учасників висловив слушну критику, заперечуючи актуальність такої інституції: «Спочатку потрібно розробити і прийняти новий закон як нову систему соціального захисту ветеранів і, лише усвідомлюючи її положення, стане зрозумілим, які державні інституції потрібні для її реалізації». Проектуючи перелічені фактори на законодавчу діяльність, зазначимо, що формується ефективна послідовність мислення законодавця, який орієнтований на створення якісного акта: остаточний результат – події/дії, що його формують, – правила поведінки, необхідні для появи події/дії, – нормативний акт, що спонукає до появи правил, – роль акта в системі законодавства і необхідність зміни інших актів – послідовність впровадження норм та дій для досягнення бажаного результату. Така послідовність мислення має враховувати і суб'єкта правовідносин у його індивідуальному психо-емоційному

сприйнятті дійсності, що зумовлює розгляд ефективності правил у часі і просторі, висуває додаткові вимоги до їх розуміння і здатності до прийняття соціальною групою.

Суспільство сучасного типу, визначене деякими дослідниками як інформаційне, зазнало впливу значної зміни явищ часово-просторового характеру. Новітні інструменти обміну даними сформували культурне середовище, що за своїми наслідками можна назвати не інакше, як новою правовою реальністю, де ступінь новизни достатня для застосування терміна «епоха».

Особливу роль у таких інструментах відіграло явище глобального форуму – здатності до колективного діалогу в реальному часі і глобальному просторі. Діалог може існувати виключно у реальному часі, і всю історію людства він перебував у локальному просторі. З появою телефонії цей метод пізнання вийшов за межі конкретної локації, але лише у приватному випадку. Колективна форма діалогу, як форум, віче, збори, так само мала локально-просторовий вимір буття – площі, майдани, вулиці. І лише з появою світової мережі вперше в історії цивілізації колективний діалог вийшов у глобальний простір, зберігши здатність до існування в реальному часі. Діалектика, як метод пізнання дійсності, є одним із головних факторів формування правовідносин. Через тезу й антитезу відбувається процес критичного пізнання світу, обмін новими практиками, узагальнення приватних висновків у суспільну позицію. Глобальний форум вперше об'єднав ці ознаки в інструментах соціальних мереж та інших комунікативних ресурсах. Це відкрило суспільству раніше відсутні можливості колективного узгодження правила поведінки поза волею держави, швидшого за формальні процедури законотворення у часі й у просторі, що більший за державні кордони. Цей фактор спровокував розвиток утопічних ідеологій космополітичного змісту про глобальне самоврядування людства. Утопічність же їх полягає у неврахуванні фактору соціальної конкуренції та її контролю з боку держави інструментами закону, за рахунок чого виключаються такі способи конкурентної боротьби, як сила та обман. Глобальний форум, позбавлений централізованих запобіжників, спровокував афективну форму соціального стану, де кожен індивід, що перебуває у приватних обставинах його життя (вдома, на роботі тощо), опиняється у психо-емоційному стані, властивому людині, що перебуває у натовпі. У натовпі люди не тільки візуально бачать один одного, відбувається ефект підкорення поведінки індивіда волі маси в реальному часі. Один із

загальних механізмів, що впливає на виникнення та розвиток стихійних форм поведінки, – це так звана «циркулярна реакція», механізм емоційної стимуляції, що здійснюється на несвідомому, психофізичному рівні [5, с. 133]. Поведінка індивіда у масі змінюється, вона суттєво відрізняється від тієї, що властива йому зазвичай. У натовпі в людини підвищується емоційне сприйняття усього, що вона бачить або чує, зростає схильність до навіюваності, заражуваності, ірраціональності, різко зменшується здатність до критичної переробки інформації. Інтелекту, послідовності, логічній аргументації немає місця у психології мас. На відміну від окремого індивіда, який керується насамперед власними інтересами, маса нейтральна. Масі може бути властиве прагнення до руйнування, так само як і дії в ім'я певних ідеалів [5, с. 134]. Глобальний форум забезпечив тиск маси на індивіда незалежно від локації його перебування. І в такому стані сучасний користувач віртуальних мереж перебуває постійно, на відміну від тимчасовості реального натовпу. І цей фактор спровокував не тільки психо-емоційні стани, типові для сучасної людини, такі як депресія, роздратованість, розгубленість. Відбулось формування деградаційних культурних тенденцій. Якщо брати за основу класифікацію Аристотеля, нерозумна більшість підкорила низьким культурним стандартам розумну меншість. Під тиском суспільної стандартизації ще вчора асоціальних цінностей опинились норми розумної самодисциплінованості, що сприяли професійному, культурному та соціальному розвитку індивіда. Культивація виправдання бідності, бездіяльності, низької освіти – поступово ці явища стають трендовими, їх не соромляться і присоромлюють знання, достатній лексичний запас, працелюбство.

У поєднанні з факторами гіпердинамічного темпу науково-технічного прогресу та збільшення населення глобальний форум породив надмірно високу динаміку зміни соціально значимих процесів і явищ, що зменшило здатність індивіда до постановки довготривалих цілей на майбутнє як основні умови формування дій у сучасному. Аналізовані змісти можуть спричинити розгортання діяльності тільки тоді, коли набувають формовияву мети, цілі. Істотно те, що такі цілі не є відображенням «предмета потреби», а відіграють роль засобу оформлення деякого задуму як ідеї того предмета, що ще не існує, точніше, існує тільки в суб'єктивному просторі особистості як його чиста можливість. Тому все подальше розгортання діяльності – це лише спосіб

реалізації таких цілей [6, с. 159]. Припущення майбутнього є однією з фундаментальних психологічних потреб людини, неодмінною умовою мотиву кожної дії. Законодавча діяльність особливо залежна від цього фактору. Формульовані норми завжди спрямовані на створення результату в майбутньому, як короткострокової перспективи, так і довгострокової. Автор проекту закону має предбачати умови, в яких буде жити виконавець, фактори впливу на його особистий результат, сприйняття та здатність до виконання спроектованої норми в його майбутньому реальному житті. Гіпердинамічний темп життя сучасності значно ускладнює цей елемент законодавчої діяльності. Новітні практики у формі більш ефективних моделей поведінки для досягнення бажаного результату здатні виникати занадто швидко, інколи змінюючись скоріше за прийняття самого закону. Цей фактор є об'єктивною причиною частого зміни законодавства та зниження якості закону внаслідок несвоєчасного виявлення природної зміни правовідносин. Відповідно, підходи до законотворчості мають бути переглянуті з урахуванням цього фактору в напрямі зниження його негативних наслідків.

Та одним із ключових факторів змін, спричинених розвитком інформаційних технологій та високою динамікою науково-технічного прогресу, стало ускладнення систем – йдеться про всі соціальні системи, в тому числі і такі, як держава та система законодавства. У філософській та соціологічній літературі суспільство визначається як динамічна система, як система, що перебуває у постійному русі та змін [7, с. 42]. Відповідно, часовий вимір системи характеризується швидкістю – частотою змін у певному часовому проміжку, а її просторовий вимір існує у кількісній формі елементів системи. У складній системі її елементи взаємодіють у послідовності причинно-наслідкових комунікацій як процес, що формує зміст системи і її загальний результат. На складність системи особливий вплив справляє динаміка науково-технічного прогресу, де кожне нове знання та технологічний винахід, кожна нова практика у напрямі підвищення ефективності моделей поведінки породжує нові елементи системи та зовнішні фактори, що впливають на її зміст. Сучасна епоха сформувала складну конфігурацію умов існування систем, надмірної динаміки змін у часі, надскладну за кількістю елементів і зовнішніх факторів впливу у просторі. У такій системі стало вкрай важко орієнтуватись, і без детального дослідження будь-яке припущення причин події стало переважно помилковим.

Навіть за умови приділення дослідженню питання достатньої уваги залишається ризик зміни фундаментальних елементів і факторів системи ще до його завершення, що зробить висновки не актуальними. Гіпердинамічність ускладнення системи як наслідок розвитку інформаційних технологій стало причиною зниження якості законодавства через часті випадки намагання парламентарів визначати способи і засоби нормативного регулювання через суб'єктивне сприйняття дійсності. Усе, що здається очевидним нині, є гарантовано помилковими припущеннями, встановлення ж істинних причин проблеми, що потребує законодавчого регулювання, можливо виключно за умови якісного дослідження системи комунікацій регульованої сфери відносин. Дослідження причинно-наслідкових зв'язків явища має набути імперативного статусу як підходу до законотворчості, незалежно від рівня складності регульованих правовідносин.

Важливим фактором впливу інформаційних технологій на підходи до законодавчої діяльності є глобальність простору мережі, за допомогою якого правовідносини виходять за межі кордонів окремої держави і її суверенної правової зони. Відбувається зниження ефективності стримування інструментами закону імпорту і впровадження новітніх правових практик та технологічних явищ у структуру суспільної організації соціуму в суверенних кордонах держави. До новітніх глобальних правових явищ можна віднести криптовалюту, що не має контролюючого центру, який може заморозити будь-який рахунок, змінити кількість грошових одиниць у системі, заблокувати або скасувати платіж [8, с. 716]. Так, немає єдиної думки щодо правової природи криптовалюти. У зв'язку з цим різні юрисдикції розглядають цифрову валюту в двох аспектах: як засіб платежу і як засіб обміну [9, с. 84]. Це перший фінансовий інструмент, який не має ані власного центрбанку, ані іншого суб'єкта регулювання, а отже, і переговорів. Для кожної з держав криптовалюта завжди є явищем без жодних інструментів впливу. Іншим фактором впливу є імпорт правових явищ і правил поза волею держави. Як приклад можна навести порноіндустрію. За своєю суверенною волею держава Україна визначила це явище як таке, що підлягає забороні інструментами національного кримінального права. Відповідно до статті 301 Кримінального кодексу в Україні заборонено ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів [10]. Але українські користувачі мають вільний доступ до матеріалів відповідного змісту за допомогою глобальної

мережі. Важливою відмінністю цього явища від попередніх форм потрапляння такої продукції на територію держави є їх легальність на противагу попередній формі – контрабанді. Веб-ресурс порнографічного змісту створений в державі, де виготовлення і розповсюдження такої продукції є юридично дозволеним видом діяльності, доступний для перегляду у будь-якій країні світу за умови вільного доступу до Інтернету. Інформаційні матеріали виходять за межі явищ імпорту та контрабанди, знижуючи практичну здатність кожної держави самостійно визначати свою волю стосовно їх припустимості. Зазначений фактор вказує і на хиткий баланс існування інститутів захисту суспільної моралі. Досить одній державі вийти з міжнародного договору та дозволити виготовлення інформації, визнаної неприпустимою іншими, як зазначена продукція стане легально доступною всьому світові. До сьогодні сформувалося кілька рівнів правового регулювання відносин, що складаються в мережі Інтернет: міжнародний; регіональний (ми розглянемо його у рамках Європейського Союзу); національний. [11. с. 116]. За змістом описаних вище правовідносин зазначені явища мають регулюватись інструментами національного права, але за простором свого існування ефективний вплив на їх регуляцію здатне вчиняти лише право міжнародне, яке, у свою чергу, не має відповідних інструментів юридичного впливу. На особливості нормотворчості в міжнародному праві впливають національні правові системи, які знаходять своє відображення у зовнішній політиці та дипломатії держав [12. с. 328]. Міжнародне право дозволяє зрозуміти проблему та зафіксувати форму, в якій вона може бути вирішена. Такою формою є джерело права. Тому слід переглянути доктрину джерел, проаналізувати їх співвідношення не тільки між собою, але й з практикою міжнародного права [13. с. 16]. Єдиним ефективним інструментом обмеження розповсюдження інформації у мережі, поза географічними кордонами, стали кордони культурні і мовні. Цей фактор об'єктивно спровокував загострення у міжнародних стосунках держав у питаннях національної мовної політики. Сучасне світове товариство опинилось в умовах потреби переоцінки інструментів міжнародного права, так само як і формування новітніх підходів у нормотворчості права національного. Врахуванню підлягають фактори фактичної здатності норми бути реалізованою в умовах існування Інтернету і вільного доступу до інформації. Суверенна воля держави стосовно явищ, що мають інформаційне відображення, знижується у здатності

до практичної реалізації. Глобальний простір мережі, поряд із соціально-позитивними джерелами інформації (доступ до наукових публікацій, світової літератури, міжнародних новин, інше), має і свій негативний бік (розповсюдження порнографії, фінансування тероризму та наркоторгівлі за допомогою криптовалюти). У цих умовах принцип «що неможливо заборонити, можна лише контролювати» набуває особливої актуальності у формуванні стратегічної волі держави стосовно відповідних явищ.

Оцінюючи публічно-політичну залежність волі законодавця від волі домінуючих груп суспільства, важливо оцінити і ще один фактор, який впливає на порядок оцінки дійсності середньостатистичною сучасною людиною – це гіперінформованість коротких змістів. Будь-який спосіб сприйняття інформації розтягнутий у часі й обмежений обсягом змісту. Якщо взяти як одиницю інформації термін «тема», то значення має кількість тем, які людина намагається пізнати протягом часового виміру, наприклад однієї години. Чим більше тем, тим менший обсяг пізнання кожної з них. Сучасна «інформаційно залежна» людина отримує занадто багато тем, що зводить обсяг пізнання змісту кожної з них окремо до мінімуму. Така інформація пізнається узагальнено і не усвідомлюється в деталях. Замість очікуваної «суспільної користі» віртуальних технологій вони віртуалізують саме суспільство, перетворюючи його із системи інститутів на потоки образів, а інформацію – зі знання – на суцільний комунікативний процес «про все» або «ні про що» [14, с. 98]. Інформація є основою компетенції та головним джерелом для оцінки дійсності і формування висновків. Рівень фаховості визначається обсягом інформації з предмета дослідження, який людина пізнає в деталях. Але епоха інформованості коротких змістів знижує як рівень компетенції, так і здатність до оцінки дійсності. Інформованість коротких змістів має виключно негативний вплив на державотворчі процеси, в тому числі і законодавчу діяльність. Зниження здатності до детального аналізу політико-правових подій, причин і результатів політичних рішень в умовах ускладнених систем та гіпердинамічної зміни явищ формує суспільний запит на «прості відповіді», які зазвичай є вкрай помилковими. Але часто парламентарі у бажанні догодити публіці розглядають законодавчі ініціативи крізь призму помилкового, але популярного в суспільстві запиту, виключаючи фахову оцінку як таку, що не створює політичних дивідендів. Внаслідок такого підходу ухвалюються закони вкрай низької якості, часто не тільки

нездатні до створення результату, але такі, що наносять пряму шкоду інтересам держави і суспільства. Але підхід набуває популярності серед суб'єктів політичного процесу, оскільки шкода від закону залишається незрозумілою більшості суспільної групи, а політична популярність і довіра виборців залишаються незмінною цінністю.

Людина сьогодні керується, мабуть, мозаїчною картиною світу, в якій відсутні міцні острови істини як абсолютної переконаності у відповідності наших уявлень реальності, де поняття справжнього і віртуального, справедливого і нечесного, війни і миру стали розмитими і такими, що часто не відрізняються [15, с. 82]. Те, що приходить на зміну звичним ідеологіям, має характер змішання різних раціоналізованих моноідеологій в гібридне ціле, що дозволяє поєднувати речі, які до цього, здавалось б, свідомо важко сполучати. Причому поєднувати їх у такий вид віри, що апелює переважно до емоційного, а не розумового начала в людині [15, с. 82-83]. У комплексі з фактором гіперінформованості коротких змістів сформувалося явище, коли середньостатистичний виборець втратив можливість до оцінки ефективності ідеологічної пропозиції, так само як і оцінки різних течій однієї ідеології як такої. Фактор високої динаміки соціальних змін примушував авторів ідеологій до вкрай часті зміни фундаментальних ідеологічних концепцій, які потрібно адаптувати до новітніх вимог, породжених новими технологіями та знаннями. Ідеології втратили свою монолітність та сталість, зникла асоціативна впізнаваність ідеологічних доктрин. Об'єктивною реакцією суспільства стає зміна пріоритетів політичного вибору від аналізу ідеологій до сприйняття окремих політичних діячів. Саме цей фактор провокує появу світової тенденції електоральної підтримки людей без політичного досвіду. Емоційно оцінюючи конкретного політика, а не представлену ним ідеологію, переважна кількість населення сприймає політиків без досвіду більш позитивно. Це, у свою чергу, поза приватними випадками, в загальному значенні знижує рівень компетенції парламентарів, що відбувається на якості законів.

Але в цій новій політичній реальності формується гіпотеза й про ризик радикалізації суспільства. Обрання на відповідальні посади кандидатів без відповідного досвіду можна порівняти зі спробою виборця дати відповідь на питання, ризикнути. Не розуміючи причин своїх турбот і негативного власного результату, виборець вирішує спробувати обрати того, хто ще не був представлений в політиці раніше. Але за цим

трендом неминуче наставатиме наступний – зняття із себе відповідальності. Це проявитиметься у підтримці вкрай радикальних ідеологій та реакційного настрою політиків, яким виборець дозволить узурпацію влади в обмін на позбавлення його тягаря аналізу і впливу на політичні процеси. Та це лише гіпотеза, дослідити яку можна в межах інших галузей наук, таких як публічна психологія. Але ці дослідження мають високе значення для пошуку істини і способів відвернення негативних наслідків. Історія людства доводить, що всі досить помітні політичні зрушення супроводжуються і водночас спричинюються прагненням раніше пригнічених груп і верств отримати доступ до політичної влади, до участі в державному управлінні. Становлення і занепад багатьох політичних утворень, життєздатність одних політичних феноменів, інститутів і нежиттєздатність інших, політична стабільність і нестабільність, війни, революції та інші політичні конфлікти тощо отримують глибинне пояснення завдяки розгляду саме політичної участі [16]. Розглядаючи питання честі у сучасній війні, Борис Кашніков звертає увагу на деградацію морально-етичного складника сучасних правил: «Противник у сучасній “справедливій війні” – це завжди злочинець. Навпаки, моральний ідеал класичної війни передбачав шанобливе ставлення воїнів протилежної сторони один до одного, якщо це ще не абсолютна війна. Сучасна теорія справедливої війни знищує цю необхідну різницю, оголошуючи всіх противників “справедливої сторони” злочинцями» [17, с. 65]. Та не лише у війні відбуваються процеси радикалізації суспільних настроїв. Виборчі кампанії у різних країнах відрізняються зростанням напруженості у відносинах виборців різних кандидатів між собою. За знецінення ідеологій виборці вступають у міжособистісні конфлікти стосовно підтримки конкретних людей – суб'єктів політичного процесу. І методи таких протистоянь набувають досить безкомпромісних форм, де своєму обранцю виборець пробачає і виправдовує всі помилки, а в опонента заперечує і зневажає навіть завідомо правильні кроки. Оцінка окремої дії як фундаментальний балансувальний підхід до узагальненої оцінки політика втрачає свою актуальність. Така зміна суспільних настроїв лише підкреслює поступове накопичення соціального запиту на авторитарні моделі управління, але поки що у формі передумови.

Однак технології відкривають і можливості. Класичний закон намагається примусити людину до певного правила поведінки інструментами державного примусу, встановлюючи

покарання за його порушення та подеколи заохочення за дотримання. Незважаючи на ризик бути покараним, людина завжди користується правом вибору. Технології ж дозволяють створити модель, де такого вибору не буде, оскільки програмний код передбачатиме єдино можливу процедуру реалізації права, без можливості його порушення або вибору альтернативної поведінки. Розвиток таких технологій дозволить виключати із системи законодавства ті інститути, які технологічно реалізовані, що дозволить спрощувати систему законодавства як таку, відповідно, підвищить здатність орієнтації в ній та розуміння аналізу причин державних рішень і суспільно-значимих наслідків. Однією з таких правоутворюючих технологій є Блокчейн, який за революційністю і майбутніми можливостями порівнюють з появою Інтернету. Система блокчейн ширша, ніж криптовалюта, і може існувати навіть без них. Може використовуватися в найрізноманітніших галузях, вважають експерти [9, с. 84]. Прогнозують, що технологія блокчейн у найближчому майбутньому істотно змінить такі сервіси, як: банківські перекази, перезастава активів, реструктуризація іпотечних кредитів, страхування тощо, може вплинути на інвестування та платіжну сферу. Використання блокчейн також цікаве перш за все тим, що зникає необхідність у посередниках в особі платіжних систем, що здійснюють процесування транзакцій, і, як наслідок, підвищується швидкість обробки операцій і знижується вартість для кінцевого споживача [18].

Законодавча діяльність сьогодні вимагає трансформації у напрямі методів і засобів її впровадження в умовах зміни структури суспільної організації. Головними напрямками таких змін мають стати оцифрування правовідносин, підвищення рівня компетенції законодавця та його персоналу, скорочення середнього часу, що витрачається на прийняття закону. Мало компетентний парламент, що довго розглядає кожен проект закону, значно знижує ефективність державного управління і створення суспільного результату.

Із допустимих інструментів реформування законодавчої діяльності можна розглянути такі, як:

– обмеження права законодавчої ініціативи через розробку стратегії курсу розвитку держави і надання законопроектів, що відповідають виключно плану реформ. Це зменшить кількість заздалегідь не припустимих законодавчих ініціатив, які відволікають парламентарів і примушують витрачати значну частину робочого часу на аналіз та розробку проектів законів, що не мають

політичної або компетентної перспективи прийняття. Зекономлений час спрямовуватиметься на ретельніше дослідження запланованих проектів;

– формалізація фаховості та компетенції дозволить систематизувати рівень експертів, що допускатимуться до законодавчої діяльності, визначаючи її як окремих фахівців та напрям професійної діяльності;

– постійний моніторинг технологічних та суспільних інновацій дозволить вчасно виявляти нові напрями, об'єкти правовідносин та ефективні практики для вчасного їх регулювання інструментами позитивного права;

– впровадження інформаційних технологій у сферу державного регулювання зменшуватиме кількість нормативних актів, що спрощуватиме складність системи законодавства;

– моделювання реалізації закону у його здатності створювати політичний результат методами системної динаміки в тому числі і з використанням відповідного програмного забезпечення дозволить враховувати непомітні для людини фактори та підвищити якість нормативних актів.

Висновки

Законодавча діяльність спрямована на формування системи послідовних зв'язків комунікацій суспільної групи, наслідком яких стає досягнення результату у вигляді змін суспільного, політичного, державного, соціального ладу. У свою чергу, ця система комунікацій залежить від психо-емоційного рівня розвитку індивідів – учасників груп і їхніх інформаційних можливостей до обміну даними. В умовах динамічного розвитку інформаційних технологій перед порядком реалізації законодавчої діяльності постали нові вимоги – зменшення часу на прийняття закону, підвищення рівня компетенції законодавця, технологізація законодавчого процесу.

Список використаних джерел:

1 «Law – The enforceable body of rules that govern any society» a Dictionary of Law (7 ed.), Jonathan Law and Elizabeth A. Martin, Oxford University Press, 2014.

2. Дьоміна О. С. Політична ідеологія як духовний регулятор суспільно-політичного розвитку. *Грані*. 2015. № 12/1 (128). С. 18-24.

3. Форрестер Дж. Основи кібернетики підприємства (Індустріальна динаміка) / переклад з англ.; під редакцією Д. М. Гвішпани. Москва : «Прогрес», 1971. 340 с.

4. Козловець М. А. Соціальна структура українського суспільства в контексті постсоці-

лістичних трансформацій. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2017. № 4 (35). С. 41-56.

5. Чукавіна Т. Е. Маси та масова свідомість. Людина в масі. *Вісник НТУУ–КПІ. Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2011. Випуск 3. С. 133-136.

6. Швалб Ю. Свідомість як відношення людини до світу. *Психологія і суспільство*. 2004. № 4. С. 154-166.

7. Сурмин Ю. П. Теорія систем та системний аналіз: навчальний посібник. Київ: МАУП, 2003. 368 с.

8. Момот І.О., Момот Ю.Г., Козенков Д.Є. Сутність та особливості функціонування криптовалют. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 15. С. 713-719.

9. Солошкіна І. В. Особливості оподаткування криптовалютних операцій залежно від типу податкової системи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія «Право»*. 2018. Випуск 25. С. 84-86.

10. Кримінальний Кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2076> (дата звернення: 05.07.2019).

11. Гуцу С. Ф. Правове регулювання мережі Інтернет: Міжнародний і вітчизняний досвід. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2018. Випуск 2 (38). С. 114-118.

12. Білозьоров Є. В. Національне та міжнародне право: Порівняльно-правовий вимір. *Альманах права*. 2012. С. 328-330.

13. Ківець О. В. Сучасне міжнародне право: Проблеми ефективності системи через призму джерел міжнародного права. *Право і безпека*. 2010. № 2 (34). С. 15-19.

14. Готько О., Чайковська О., Наливайко Н. Соціальні інтернет-мережі та віртуалізація суспільного життя. *Молодь і ринок*. 2016. № 2 (133). С. 94-98.

15. Барковський П. Постідеології сучасності: «Гібридні ідеології», або «нові міфології», як фактор конституювання постсучасного соціального поля. *Ідеологія і Політика*. 2018. № 3(11). С. 78-125. ORCID: 0000-0002-6300-3431

16. Ірха К. О. Електоральна активність як об'єкт політологічного дослідження. *Політологічні записки*. 2013. № 7.

17. Кашніков Б. Тероризм, справедливість і війна. Скільки вершників у апокаліпсису? *Ідеологія і політика*. 2018. № 3(11). С. 36-77.

18. Ходакевич С. І., Урванцева С. В. Технологія блокчейн (blockchain) та її вплив на фінансово-банківську сферу. URL : <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/23099> (дата звернення: 05.07.2019).

The high dynamics of information technology development contributes to the formation of a revolutionary new structure of social organization, which has changed the usual order of relations. The modern legislator is forced to take into account the newest tools of social dialogue, where the law has ceased to be the only event of a legal nature, forcing people in different locations of the state to adhere to the same rule of conduct. This is a reality where the social group is able to independently coordinate the form of communication in order to obtain the desired result in real time and in the global space. Where legal relationships can change more quickly than the procedure for adopting an act, and a program code can eliminate the need for state coercion, creating the only possible algorithm for legal relationships, which the subjects are simply incapable to violate. In such circumstances, the creation of a quality law is impossible without a detailed study of the transformation of these social phenomena as factors influencing the implementation of legislative activity.

In the Article, the state is considered as one of the most complex social systems, which, with the help of centralized management, is aimed at coordinating members of society with each other to ensure their life activity. And the system of legislation is investigated from the projection of its ability to create a structure of public organization in a certain territory – a network of communications of individuals and different forms of their associations, which in a complex sequence of causal relationships ensures the ability of each individual to self-fulfill their own potential.

From these fundamental projections, the factors of social organization of post-industrial society, their influence on legislative activity are considered.

A special role in such instruments was played by the emergence of a global forum factor – the ability to conduct collective dialogue in real time and global space – a communication tool that allows the social group to independently implement the latest rules of behavior outside the will of the state and which has no analogues in previous epochs of human existence.

Another factor was the excessive dynamics of changes over time. A factor that is extremely important for legislative activity, the essence of which is to formulate rules in the future and their long-term application.

The factor of the systems complication caused the quality of the legislation to decline. Anything that seems obvious from now on is warranted by erroneous assumptions, while ascertaining the true causes of the problem, which requires legislative regulation, is possible only through a qualitative study of the communications system of the regulated sphere of relations.

Legislative work is aimed at forming a system of sequence links of a social group's communication, which results in the achievement of results in the form of changes in the social, political, state, and social order. In the conditions of dynamic development of information technologies, new requirements have been posed before the parliaments – to reduce the time for adoption of the law, increase the competence of the legislator, and technologization of the legislative process.

Key words: Legislative Activity, Information Technologies, Information society, global forum.